

SEPTEMBER 2016

# FORBEHOLD ELLER UDTRÆDEN AF KONVENTIONER

**Er det muligt at tage forbehold, genforhandle eller træde ud af konventioner?  
Ja, principielt kan man godt, men i praksis er det uhyre vanskeligt.**

## FORBEHOLD

Et land kan godt tiltræde en konvention og samtidigt tage forbehold. Forbeholdet må bare ikke stride mod konventionens formål, og visse konventioner begrænser specifikt muligheden for at tage forbehold.

For eksempel fremgår det af FN's Statsløsekonvention, at et land kun kan nægte statsborgerskab til statsløse, hvis de er idømt mere end 5 års fængsel, eller hvis de er dømt for forbrydelse mod statens sikkerhed. Danmark kan derfor ikke tage forbehold over for den regel og nægte statsborgerskab til statsløse, der ikke er dømt, men som Politiets Efterretningstjeneste mener udgør en sikkerhedsrisiko. Så enten må Danmark leve med det, eller træde ud af konventionen, eller forsøge at overbevise de andre lande i aftalen om, at denne del skal ændres.

Hvis Danmark har tiltrådt en konvention uden at tage forbehold, er det vanskeligt at gøre det efterfølgende. Det kræver normalt, at andre lande ikke gør indsigelse. Alternativt skal Danmark opsig konventionen og så indtræde igen med forbehold. Det er dog omdiskuteret, om det er en farbar vej i praksis.

## UDTRÆDEN

Mange konventioner indeholder regler om, at en stat kan vælge at træde ud med et varsel på fx seks eller 12 måneder. Det gælder bl.a. FN's Statsløsekonvention, FN's Flygtningekonvention og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Historisk set er der kun ét eksempel på, at Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er blevet opsagt. Det skete i 1969, da den græske militærjunta valgte at forlade konventionen.

Visse konventioner indeholder ikke regler for opsigelse. Det gælder blandt andre FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder, FN's Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder og FN's Kvindekonvention.

I 1997 forsøgte Nordkorea at opsig FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder, men det fik landet ikke lov til. FN's daværende generaldirektør udtalte, at det ville kræve samtlige medlemslandes godkendelse. FN's Menneskerettighedskomiteé udtalte desuden, at de rettigheder, som konventionen beskytter, tilhører landets befolkning, hvilket betyder, at de ikke kan trækkes tilbage af en regering.

Hvis Danmark ønsker at tage forbehold på fx. familiesammenførings- eller statsborgerskabsområdet, så skal Danmark opsiges en hel del konventioner, hvoraf nogle kan være meget svære at opsiges – både juridisk og praktisk.

Danmarks medlemskab af EU forudsætter, at Danmark har tiltrådt Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Hvis Danmark vil ud af menneskerettighedskonventionen kræver det derfor i praksis, at vi også træder ud af EU.

#### **DEMOKRATI OG RETTIGHEDER**

Når regeringen og Folketinget beslutter at tiltræde konventioner, så er det for at give borgerne rettigheder, som politikerne ikke må krænke. Meningen med konventioner er, at de skal sikre alle borgere – og ikke mindst mindretallets og de sårbare personers – rettigheder over for staten.

Regeringen kan med samtykke fra et flertal i Folketinget tiltræde nye konventioner. Det fremgår af reglerne i Grundlovens § 19. Vil man opsiges konventioner kræver det samtykke fra et flertal i Folketinget.

De rettigheder, der er i Grundloven, for eksempel ytrings- og forsamlingsfrihed, kan ændres efter den særlige procedure i Grundlovens § 88. Det kræver både en folkeafstemning og vedtagelse af et nyvalgt Folketing.

#### **UDENRIGSPOLITIK OG MENNESKERET**

Der er både humanitære og praktiske årsager til, at Danmark har interesse i, at også andre lande er underlagt bindinger. Et eksempel er FN's Flygtningekonvention. Den binder ikke kun Danmark og andre vestlige lande, men også lande

i nærområderne. Hvis ikke de lande var omfattet af de fælles konventioner og aftaler, ville de forventeligt i mindre grad huse mennesker på flugt, og langt flere flygtninge ville blive tvunget til at flygte til Europa.

Det kan virke destabiliserende og underminerende for de forpligtende internationale aftaler, hvis vel-fungerende demokratiske stater går foran med hensyn til at tage forbehold, når beskyttelsen af menneskerettighederne bliver ubekvem eller koster penge.

#### **OPDATERING AF KONVENTIONER**

De eksisterende konventioner kan opdateres ved forhandling mellem de stater, der har vedtaget dem. Det er sket flere gange, at der er lavet såkaldte tillægsprotokoller til konventioner, som er vedtaget både i FN og i Europa. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har fx 16 tillægsprotokoller. Der er løbende drøftelser i Europarådet om blandt andet den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Det er endnu ikke sket, at der er vedtaget ændringer, som fratager borgerne rettigheder.